

KORONAVİRUS HASTALIĞI (COVID-19) SALGINI: SAĞLIK ÇALIŞANLARININ HAKLARI, ROLLERİ VE SORUMLULUKLARI SAĞLIK ÇALIŞANLARININ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Koronavirüsler hem hayvanlara hem de insanlara bulaşabilen, *Coronaviridae* ailesine mensup virüslerin oluşturduğu bir gruptur. İnsan koronavirüsleri soğuk algınlığına benzer hafif hastalığa yol açabilirken diğerleri daha ciddi sonuçlar vermektedir (örneğin MERS – Orta Doğu Solunum Sendromu ve SARS – İleri Derecede Akut Solunum Sendromu gibi). İnsanlarda daha önce tespit edilmemiş olan yeni koronavirüs ise Çin'in Wuhan kentinde Aralık 2019'da ortaya çıkmıştır.

Belirtiler ve semptomlar arasında solunumla ilgili olanlar, bu arada ateş, öksürük ve solunum güçlüğü yer almaktadır. Daha ağır vakalarda ise enfeksiyon pnömoniye, ileri derecede akut solunum sendromuna ve kimi zaman da ölüme yol açabilmektedir. COVID-19'un yayılmasını önlemeye yönelik standart tavsiyeler, ellerin sık sık su ve sabunla yıkanması ya da alkollü bezle silinmesi; öksürme ve hapşırma ağzın ve burnun kol içiyle ya da kullanılıp atılacak mendille kapatılması; ateşi ve öksürüğü olanlarla yakın temastan kaçınılmasıdır.

DSÖ bu yeni virüse ilişkin bilimsel bilgilerin yaygınlaştırılması, halkın sağlığını korumak ve salgının daha da yayılmasını önleme adına yapılması gerekenler hakkında zamanında tavsiyelerde bulunulması için küresel uzmanlarla, hükümetlerle ve ortaklarla yakın mesai içindedir.

Çalışan sağlığı ve iş güvenliği dâhil sağlık çalışanlarının hakları, rolleri ve sorumlulukları

Herhangi bir salgına karşı verilen mücadelede sağlık çalışanları ön saflarda yer alırlar ve bu nedenle salgına yol açan patojenle (bu son örnekte COVID-19) enfekte olma riski altındadırlar. Sağlık çalışanlarının karşılaştıkları risk ve tehlikeler arasında patojene maruz kalmanın yanı sıra uzun çalışma saatleri, psikolojik stres, aşırı yorgunluk, mesleki tükenme, damgalanma, fiziksel ve psikolojik şiddet yer almaktadır. Elinizdeki bu belge, iş güvenliğini ve sağlığını korumaya yönelik özel önlemler dâhil olmak üzere sağlık çalışanlarının haklarını ve sorumluluklarını ele almaktadır.

Sağlık çalışanının hakları arasında, sağlık tesislerindeki işverenlerin ve yöneticilerin aşağıdaki sorumlulukları yerine getirmeleri de yer almaktadır:

- iş güvenliği ve sağlığı alanındaki risklerin asgariye indirilmesi için gerekli önleyici ve koruyucu önlemlerin alınmasında genel sorumluluğun üstlenilmesi¹;
- aşağıdakiler dâhil olmak üzere iş güvenliği ve sağlığı alanında bilgi, talimat ve eğitim verilmesi;
 - enfeksiyon önleme ve kontrolü alanında bilgi güncelleme eğitimi ve
 - kişisel koruyucu donanımının (KKD) giyilmesi, çıkartılması ve imhası;

¹ Sağlığa ve güvenliğe yönelik tehlikeleri belirlemek ve ilgili riskleri değerlendirmek üzere iş güvenliği ve sağlığı yönetim sistemlerinin, enfeksiyon önleme ve kontrol (IPC) önlemlerinin ve işyerinde şiddet ve taciz gibi durumlara karşı sıfır hoşgör ü politikalarının yaşama geçirilmesi dâhil.

- kuşkulu ya da teyit edilmiş COVID-19 hastalarıyla ilgilenen sağlıkçılara ve diğer personele yeterli miktarlarda enfeksiyon önleme ve kontrolü ve KKD malzemeleri temin edilmesi (maske, eldiven, koruyucu gözlük, üstlük, el antiseptiği, sabun ve su, temizlik malzemeleri); öyle ki sağlık çalışanları iş güvenliği ve sağlığıyla ilgili giderleri kendi ceplerinden karşılama durumunda kalsınlar;
- COVID-19'la ilgili teknik güncellemelerin personele anlatılması; hastaların değerlendirilmesi, önceliklerin belirlenmesi, test ve tedavi edilmesi için uygun araçların temini, enfeksiyon önleme ve kontrol bilgilerinin hastalar ve kamuoyuyla paylaşılması;
- gerektiğinde, kişisel güvenlik açısından uygun önlemler alınması;
- sağlık çalışanlarının, kana, solunum sisteminden gelen ifrazata ya da şiddet olaylarına maruz kalma durumlarını herhangi bir suçlamayla karşılaşma endişesi olmadan bildirebilecekleri ortamlar oluşturma; mağdurlara destek dâhil olmak üzere ivedi takip önlemleri alınması;
- çalışanlara, kendi kendini değerlendirme, semptom bildirimi ve hastalıkta evde kalma gibi konularda tavsiyelerde bulunma;
- yemek ve dinlenme aralarıyla birlikte uygun çalışma saatleri uygulamasını sürdürme;
- işlerinin güvenlik ve sağlıkla ilgili yönleri konusunda çalışanların görüşlerinin alınması ve mesleki hastalık vakalarının iş müfettişliklerine bildirilmesi;
- işveren telafi edici/giderici eylemde bulununcaya kadar, yaşama ya da sağlığa yönelik sürekli veya ciddi bir tehlike arz eden çalışma ortam ve durumlarına geri dönmek zorunda olmama;
- yaşamlarına ya da sağlıklarına yönelik yakın ve ciddi bir tehdit oluştuğuna ilişkin makul gerekçeleri olduğu durumlarda çalışanlara, kendilerini bu tür ortam ve durumların dışında tutma haklarını kullanma izni tanınması. Bir sağlık çalışanının bu hakkı kullanması halinde olumsuz herhangi bir sonuca karşı korunması;
- işyerinde COVID-19 kapılması durumunda tazminat, rehabilitasyon ve tedavi haklarının gözetilmesi ve karşılanması. Böyle bir durumda enfeksiyon kapılması mesleki bir maruz kalma durumu, ortaya çıkan hastalık da meslek hastalığı sayılmalıdır,
- zihinsel sağlık ve danışmanlık kaynaklarına erişim sağlanması ve
- yönetimle çalışanlar ve/ya da temsilcileri arasındaki işbirliğine olanak tanınması.

Sağlık çalışanlarının yapması gerekenler:

- yerleşik iş güvenliği ve sağlığı işlemlerine uygun hareket edilmesi, başkalarını sağlık ve güvenlik risklerine maruz bırakmama, işveren tarafından düzenlenen iş güvenliği ve sağlığı eğitimine katılma;
- hastaların değerlendirilmesinde, önceliklerinin belirlenmesinde ve tedavisinde mevcut protokollere başvurulması;
- hastalara saygılı biçimde, değer vererek ve müşfik davranılması;
- hasta mahremiyetinin korunması;
- kuşku edilen ve teyit edilen vakalarda yerleşik halk sağlığı bildirim usullerinin hızla uygulanması;
- enfeksiyon önleme ve kontrol ve halk sağlığı alanlarında doğru bilgilerin, ne semptom görülen ne de risk altına olan, ancak endişeli kişiler dâhil olmak geniş bir kesime ulaştırılması ya da mevcut bilgilerin pekiştirilmesi;
- kişisel koruyucu donanımın gerektiği gibi giyilmesi, kullanılması, çıkartılması ve imhası;
- hastalık belirtilerini kendinde izleme ve ortaya çıkarsa kendini yalıtma ya da hastalığı yöneticilere bildirme;
- destekleyici müdahaleleri gerektiren rahatsız edici bir stres ya da zihinsel sorunlar yaşıyorlarsa yönetime bu konularda tavsiyelerde bulunma ve
- yaşamı ya da sağlığı yakından ve ciddi biçimde tehdit eden bir tehlikenin varlığına ilişkin makul gerekçelere dayalı fikre sahip olmaları durumunda bu durumu üstlerine bildirmeleri.

Ek Kaynaklar

Virüs hakkındaki bilgiler geliştikçe WHO teknik rehber oluşturma ve güncelleme çalışmasını sürdürecektir. Bugün için yararlı materyaller arasında ise şunlar yer almaktadır:

- [nCoV dâhil yeni çıkan solunum yolu virüsleri: tespit, önleme, karşı hareket ve mücadele yöntemleri](#)
- [Tarama ve vaka tanıları](#)
- [Erken dönem araştırmalar](#)
- [Hasta yönetimi](#)
- [Enfeksiyon önleme ve kontrol](#)
- [Laboratuvar rehberliği](#)
- [Ülke hazırlık durumu](#)
- [Risklerin halka anlatılması ve halkın katılımı](#)
- [Hastalıkla ilgili materyal paketi](#)
- [Hayvanlardan insanlara bulaşma vakalarının azaltılması](#)